

Almanach

För Skott-Aret

Efter vår Frälsares Christi födelse,

1784.

Til STOCKHOLMS Horizont,
Eller 59 grad. 20 min. Pol-högd, och 1 $\frac{2}{3}$ tids-
min. Meridian-skilnad Öster om Upsala
Observatorium.

Efter Hans Kgl. Maj:ts Nådligste
stadgande utgifven
af Dēs Wetenskaps-Academie.

Mån.
förm.
d. 7
Mart.

STOCKHOLM,

Tryckt hos JOHAN GEORG LANGE.

Eemplaret saljes hälftadt och skuret för 1 Schilling.

Om Boskaps - Skötslen.

Boskaps-skötslen har ifrån urminnes tider warit i Sverige högt aktad och flitigt idkad. Wåra förfäders förnämsta rikedom bestod i Boskap; deras äldsta vårdören, hvaraf de, i brist af Mynt, bestjente sig i handel och wandel, bestodo i Få, derföre blefwo fordom icke allenast penningar, utan och allehanda både lös och fast Egendom, fallade Få. Det är troligt, at när Riket aldraförsfick inbyggare, måste de en lång tid nära sig endast med Boskaps-skötsel, Jagt och Fiske; ty det förrade Mansåldrar, innan någon tilräckelig myckenhet åker kunde hinna i et wildt Land upbruks, men til föda för Boskap var alleståds lättare tilgång. Derföre var och Sverige, uti sjelfva hednijska tiderna, ryktbart för ynnig Boskaps-afwel. Länge var här så stort öfverflöd af Boskap, at årligen en myckenhet kreatur och victualier af kött, fläsk, smör, talg, med mera, utskräpades, eller af Utlänningar hos os köptes. Då siod väl til i Landet, och man fruktade ej så mycket för et eller annat års misväxt på Såd, när Lädugården gaf tilräcklige åmnen til nödtorftig föda.

Men

Men ifrån den tiden, då Kreaturs och Victuasiers
utsörsel utur Riket, af obetänksam välmening, blef
förbuden, har Vostaps-sötslen hos osz affagit,
emedan den mindre lñnte sig, då et mindre antal
fdrare sattez i sländ at mißbjudna Allmogen. Ders-
til har utan twifvel och bidragit Åkerbrukets til-
värt, som i sig sies är ganska god, allenast den
ej hade alt för mycket stedt på Angens-befestnad.
Alt hadde ändå kunnat vara väl och båra sig, om
allenast det återsändande af ångarne blifvit väl
stott, och rye ångar upptagne i deras sfällen, som
blifvit lagde til åkrar: men när åsven det blif-
vit nästan allmänt försummat, och de usse ångar-
ne lemnade utan alskuns vård och förbättring,
har ej annat kunnat ske, än at föda och foder för
Vostapen efter hand blifvit knappare, hvarsöre
Ladugården måst minskas o.h de få kreaturen illa
och knapt underhållas, hvaraf de bliwit magre,
och all Ladugårdens afkomst derefter. Man åslas
med Åkerbruk, til följe af Lagarna, åsven i Stogs-
och Fjällbygder, där Vostaps-sötsel borde vara
naturliga och egentliga näringen. Af dessa och flera
orsaker har håndt, at Sverige, som i forna
dagar funde förse Utlänningarné med Victuasier,
ja och med Spannmål, måste au årligen köpa
dem

dem til stor myckenhet utifrån. Hårat kommer och
den sora fämmer och uselhet, som försörjdes i som-
liga Landsorter, när Säd den slär fel; ty om All-
mogen hade goda Ladugårdar at tilgå, kunde nö-
den ej bliwa så stor, hälst där slegar och sbar
åsven tilbjudna den flitige goda sotwel-waror, både
til eget behof och affalu.

Vostaps-sötslen är osridigt et af de fördelaktigaste näringss-medel, när den rätt drifves, och
bdr anses såsom et af de förmästa föremål af all
Landthushållning. Ja, den är grunden til sjelfwa
Åkerbruket, ty den förser Åkermannen med goda
dragare och nedr tillräcklig godsel, utan hvilka åtren
ej kan med säkerhet gifwa någon yttig förd.
Huru förvändt är då icke, at möda sig med et
widlyftigt Åkerbruk, när Ladugården ej svarar der-
emot? Deßutom går mera Säd at i hushållet, och
Landtmannen har förlätfingen mindre deraf at at-
läta, när Ladugården ej gifwer tillräckliga, fö-
dande och troppen mera styrkande sotwel af Mjölk,
Sindr, Ost, Rött, Bläck, Ägg och mycket mera.
Ladugården ineddalar och de hästa åmnen til fläder,
nämligen ull, Skinn och Hudar, som Landtmannen
eljest måste dyrt köpa, eller tilbyta sig mot
Säd. Har han mera af dessa waror, än han til
eget

eget hushåll behöfver, är affärtningen derpå nöstan färre och mera lönande än på Söd: åtminstone kan han alla årstider snarare stappa sig en nödig venning för sådana, än för Söd, hvaraf han ej alcid har något att aståta. Exempel gifwas af hela Folkslag, som nästan endast genom Vostaps-skötsel är välmyndende. Att förtiga andra, hämita Lapparna, endast af sina Men-hjordar, både föda och kläder. Förfarenheten intygar ock, at Allmogen är i allmänhet mera välmyndende uti de Landsorter, där, jänta Åkerbruks, en deremot någorlunda svarande Vostaps-skötsel idkas, sasom i Skåne, Finland och Väster Norrland, än i de Örter, där man nästan endast måste lita på åkren.

Churu Vostaps-skötslen är med Åkerbruks så nära förbunden, at de allestads bora åtföljas, äro dock wissa Landsorter i synnerhet tjenliga at utvridga den förra näringen. Färgant wäntas, at åkerbruks kan komma til någon högd i bergs- och slagsbygder, men just där trivs Vostap bäst. Mäurenens Herre har på och vid sidorna af berg och fjäll planterat sådana växter, som särdeles tjuva till Vostapsens föda och trefnad: i dälerna inellan bergen växa mierendels de bästa och frödigaste gräs-slag. Förfarenheten vitnar ock, at sådana Örter frambringa setare Mjölk och bättre Smör;

derföre borde Vostaps-skötslen där i synnerhet uppmuntras och blifwa hufwud-näringen, men icke heller försunnas på slättbygden, emedan åfwen där, genom god ångs-skötsel och goda betes-hagar, mycket Vostap kan få tillräcklig föda.

Sant är väl, at Vostaps-skötslen i vårt Land, i anseende til de långa vintarna, då kreaturen måste i 6, 7, ja ofta i 8 månader, födas inom hus, är underfössad flora svårigheter och besvärligheter; men om ångarne rätteligen vårdades och alla de tilgånger på foder, som skogar och sjöstränder tilbjuda, flitigt nyttjades, skulle dock dessa svårigheter ej lägga några obfwerwinnliga hinder i vägen, at ju mycket mera Vostap funde allestads väl framfödas, än nu fier.

Saledes kommer vid Vostaps-skötslen förnämligast där på an, at stappa kreaturen tillräcklig och god föda, så väl om sonnaren som öfver vintren. Om de sonnartiden hafwa swagt bete, och derföre om hösten intagas magre och kraftlöse i hus, kan den bästa wintersföda af tert foder knapt gifwa dem behörig frödighet. Deremot, om de väl hollige insättas och efter möjeligheten ansas, kunna de längre uthålla med knappare föda öfver vintren, i fall nöden skulle dertil twinga. Derföre är ygst angeläget, at så laga, at Vostapen får godt

godt sommarbete, som häst erhålls genom flere
affilide beteshagar, uti hvilka creaturen skiftevis
insläppas, ty då hinner gräset något våra inel-
lan hvor gång, så at kor och örvar funna svepa
det med tungan och så god bukfulla; men om hela
fälten öfverlempas til deras dageliga tramping
och gnagande, blir mulhetet aldrig magert, i det grä-
set aldrig hinner til någon högd, hvaref creaturen
blifwa så lidande, at hvarken det binnogare
bete de sedan funna så, när ångar och gärden
upgifwas, eller utfordringen i hus, förmår gif-
wa dem nog skyfa. Æ synnerhet är skadeligt,
om de helt buntida om våren, så snart marken
blir bar, släppas ut at fritt slöja öfver hela mar-
ken, ty de finna då gansta litet til sin föda, men
nedtrampa gräsördtterna uti den blista marken, så
at sedan hela sommaren föga gräs där kan våra.
År foderbristen så uor, at man i otid nödgas ut-
slappa dem, böt det ske på högder och hårdare
mark, men ingalunda på sidländia ångar och parter.

Uti nästa års Almanach skal fört underråts-
telse meddelas, huru gede beteshagar bra anlägg-
gas, vårdas och nyttjas, samt sedan, om ångar-
nas rätta vård och hwad vidare til Västkap-
pabistens hörer.